

Motion till riksdagen 2005/06:T279

av **Gunnar Andrén (fp)**

Kommunikationerna i Roslagen

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av förbättrade kommunikationer av bostads- och näringslivsskäl inom Norrtälje kommun.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av förlängning av tunnelbanan till Täby/Arninge.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta Banverket utreda frågan om järnvägsförbindelse till Kapellskär för ökade godstransporter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Vägverket i uppdrag att förbereda att Europaväg E 18 får motorvägsstandard också på det 18 km långa vägavsnittet Rosenkälla–Söderhall.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av upprustning av riksväg 77.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Vägverket i uppdrag att förbereda kapacitets- och säkerhetshöjande åtgärder på länsväg 280 på sträckan Rimbo–Hallstavik.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Vägverket i uppdrag att tillsammans med Norrtälje stad se till att Förbifart Norrtälje väster om nuvarande riksväg 76 omgående kan påbörjas.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Vägverket i uppdrag att förbereda kapacitets- och säkerhetshöjande åtgärder på länsväg 276.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av färjor drivna av Vägverket för den bofasta befolkningen på öarna i skärgården i Norrtälje och andra kommuner där fasta landförbindelser saknas.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten att låta Norrtälje utgöra försöksområde för en lokalt utformad polisiär organisation.¹

¹ Yrkande 10 hänvisat till JuU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

De norra delarna av Stockholms län, och här behandlas särskilt Norrtälje kommun som till ytan omfattar en tredjedel av länet, präglas liksom övriga delen av huvudstadslänet av stark befolkningstillväxt. Även om många förknippar Norrtälje med rekreation, semester och resor till Finland från Kapellskär och Grisslehamn, bör genast noteras att i Hallstavik i norra delen av kommunen ligger en av Stockholms läns viktigaste industrier, med ett förädlingsvärde på mer än 5 miljarder kronor.

Ser vi till den demografiska utvecklingen fram till 2015 ser befolkningsökningen ut enligt nedan i Roslagsregionen, 22 mil lång från Stocksundsbron i söder till Singö i norr:

Kommun	Invånare		SCB	Prognos	
	1999	2004	2010	2015/bas	2015/hög
Täby	60 300	60 422	62 333	63 500	68 500
Norrtälje	52 103	54 336	60 286	65 500	68 500
Österåker	33 581	36 867	40 575	44 500	48 000
Danderyd	29 636	30 100	30 086	31 000	32 000
Vallentuna	24 640	26 889	29 339	35 000	37 500
Vaxholm	8 888	9 904	11 619	12 000	13 000
Summa	209 148	218 518	234 238	251 500	266 500

Invånarantalet 1999 och 2004 avser 31 december respektive år. Prognosen för 2010 kommer från Statistiska centralbyrån (2002) och prognoserna från Stockholms läns regionplanekontor (2001) bygger i basalternativet på 1980-talets befolkningsökning på 13 000–14 000 invånare per år, i högalternativet på 1990-talets ökningstakt på ca 20 000 invånare per år.

De sex kommunerna i nordöstra delen av Stockholms län, Roslagsregionen, hade 11,5 procent av länets invånare 1999 och 11,7 procent 2004. Om utvecklingen blir den antydda under de närmaste fem åren, alltså för perioden 2010–2015, kommer dock befolkningsökningen, särskilt i de tre nordligaste kommunerna Norrtälje, Vallentuna och Österåker, att bli andelsmässigt mycket större, i storleksordningen 15–20 procent.

Tendensen är, jämfört med prognoserna från 2001, ökande. Fram till 2015 kan Norrtälje, Vallentuna och Österåker komma att öka med 35 000–45 000 invånare, vilket motsvarar en icke obetydlig svensk stad.

Det säger sig självt att trafikvolymerna under dessa betingelser kommer att öka dramatiskt.

Det är därför nödvändigt även för statsmakten att noga följa utvecklingen och bidra till att kommunikationssystemet byggs ut i en takt som gör att både näringsliv och boende blir mer än drägligt, dvs. gott.

Pendeltåg och tunnelbana

Det är lätt att konstatera att bristen på spårbunden trafik till de aktuella områdena är skriande. Tunnelbanan går i dag inte längre norrut än till Mörby cent-

rum i Danderyds kommun, men borde utsträckas till åtminstone Arninge centrum norr om Täby centrum. Det skulle betyda att tunnelbanan skulle bli ett konkurrenskraftigt alternativ till främst bilen för 50 000–80 000 arbetsresande dagligen.

Enligt Storstockholms lokaltrafiks statistik är antalet påstigande som börjar sin tunnelbaneresor störst i Mörby centrum och Danderyds sjukhus av samtliga tunnelbanestationer. Antalet påstigande (2002) vid dessa två T-banestationer är en vintervardag 19 000, att jämföra med näst största påstigandestation, Ropsten, med sin Lidingöanslutning, med 15 000.

Övriga ändstationer på tunnelbanan i Stockholmsområdet har långt färre antal påstigande: Hjulsta/Tensta 9 000, Akalla/Husby 11 000, Hässelby Strand och Hässelby Gård 8 000, Norsborg/Hallunda/Alby 13 000, Fruängen/Västertorp 10 000, Hagsätra/Rågsved 9 000 och Farsta med Farsta Strand 13 000. Till detta skall läggas att Tekniska högskolan med sina 41 000 påstigande per dag (inkl. Roslagsbanan) är den största stationen i hela Stockholmsregionen bortsett från innerstadens T-banestationer från Östermalmstorg till Skanstull. Endast T-centralen, Slussen, Fridhemsplan och Gullmarsplan – tunnelbananätets mest frekventerade avstigningsstationer – är mer passagerartäta än Tekniska högskolan.

Roslagsbanan, som slutar just vid Tekniska högskolan, har rustats upp på ett förtjänstfullt sätt till både Österåker och flera stationer i Vallentuna kommun, men utgör för huvuddelen av de boende i Roslagskommunerna inget alternativ till tunnelbana.

Bortsett från Stockholms central är Östra station (Tekniska högskolan) Stockholmsområdets mest frekventerade pendeltågsstation.

Busstrafik från Norrtälje

Från Norrtälje går numera vardagar under de mest frekventerade resandetiderna bussar, oftast fullsatta, var femte eller tionde minut. Det handlar om tusentals arbetsresor varje dag i båda riktningarna.

Kapellskär – den växande hamnen

Till allt detta bör läggas att hamnen i Kapellskär står för en oerhörd ökning av tung lastbilstrafik eftersom handelsförbindelserna mellan Sverige och främst Ryssland ökat dramatiskt jämfört med förhållandena före Sovjetunionens fall 1990.

Godstransportdelegationen noterar i sitt slutbetänkande ”Godstransporter – noder och länkar i samspel” (SOU 2004:76) den starka utvecklingen av ro-ro-trafiken över hamnen i Kapellskär, som har haft och förväntas ha en mycket stark tillväxt.

Fel! Okänt namn på

I anslutning till EU:s transeuropeiska nät (TEN) ökar fokuseringen nu på det som kallas "havets motorvägar". EU-kommissionen föreslår därför en kraftig ökning av anslagen till sådana satsningar, som också inbegriper tillfartslederna till land till berörda hamnar.

Här kan särskilt väg 77 komma att öka kraftigt i betydelse, vilket förutsätter en snar upprustning.

Av både miljö-, konkurrens- och trafiksäkerhetsskäl är det naturligt att låta utreda frågan om järnvägsförbindelse till Norrtälje och Kapellskär för att slippa den tunga lastbilstrafiken från länderna i öst genom Stockholm och runt Stockholm.

En anslutning till Arlandabanan ter sig naturlig och möjliggör transporter i såväl sydlig och nordlig som västlig riktning. (Det kan påpekas att Norrtälje tidigare haft järnvägsförbindelse med övriga stamnätet. Roslagsbanan gick också tidigare ända till Rimbo i Norrtälje kommun men utgör inget realistiskt godstransportalternativ eftersom Roslagsbanan har spårbredden 910 mm mot normalspårbredden 1 435 mm.)

Också från Grisslehamn ökar trafiken till och från Eckerö på Åland. Här handlar det mest om passagerar- och viss komplementtrafik, bra från konkurrenssynpunkt men inget realistiskt alternativ till Kapellskär.

Viktiga vägar

E 18

Denna Europaväg förbinder Norrtälje och Kapellskär med Stockholm och vidare via Karlstad med Oslo. E 18 är en tvåfilig motorväg från Stocksundsbron i söder – till hälften belägen i Solna stad – till Norrtälje utom det 18 km långa avsnittet mellan Rosenkälla och Söderhalls trafikplatser där vägen är enfilig (13 meter bred) med 90 km/tim som övre hastighetsgräns. Vägverket har klargjort att verket inom överskådlig tid endast förbereder trafiksäkerhetshöjande åtgärder på den aktuella sträckan, inte övergång till motorvägsstandard, vilket inte minst den tunga lastbilstrafiken dels till och från Kapellskär, dels motsvarande trafik till och från pappersbruket i Hallstavik, motiverar.

Riksväg 77

Denna smala väg utgår från E 4 vid Knivsta och ansluter till E 18 strax söder om Norrtälje där motorväg finns. Mycket tung lastbilstrafik går därför till och från hamnen i Kapellskär. Särskilt efter länsgränsen från Uppsala län till Stockholms län – väster om Gottröra – blir riksväg 77 mycket smal och krokig, hastighetsgränsen är satt till 70 km/tim. Noteras kan också att riksväg 77 i dag går rakt igenom och nästan över torget i tätorten Rimbo. Att så mycken genomfartstrafik passerar bara några 10-tal meter från Rimbo centrum är från alla utgångspunkter helt oacceptabelt. Trafiken på väg 77 är till volymen

Fel! Okänt namn på

mycket större än många andra vägar runt tätorter runt Sverige och som dragits långt utanför tätorten av inte minst trafiksäkerhetsskäl.

Väg 280

En betydande del av den tunga trafiken från E 4 tar av norrut från Rimbo via väg 280 mot Hallstavik. Det rör sig om tunga transporter till och från Hallsta Pappersbruk i Hallstavik, en industri som omsätter ca 5 miljarder kronor årligen, alltså ungefär lika mycket som en svensk stad med 100 000 invånare. Industriella skäl motiverar en upprustning av vägen, men Vägverket Öst konstaterar att inom överskådlig tid finns inte ens medel att planera förbättringar. Flera dödsolyckor har under 2000-talet dessvärre redan hunnit inträffa på denna för det svenska folkhushållet så viktiga transportväg.

Riksväg 76

Vägen går från Norrtälje via Hallstavik till Gävle och utgör i praktiken fortsättning på väg 280 norr om Hallstavik. Riksväg 76 går i dag nästan genom Norrtälje centrum. Köerna vid in- och utfarterna i Norrtälje är mycket långa och från miljösynpunkt synnerligen förkastliga. För att möjliggöra utbyggnad av bostäder i närheten av centrum, har Norrtälje kommunfullmäktige i två omgångar – i hopp om att återfå pengarna från staten i ett senare skede – beslutat att förskottera planeringspengar för att bygga Förbifart Norrtälje väster om nuvarande stadsgata.

Ansvarsfulla politiker, som i motsats till Vägverket har att möta väljarna i val vart fjärde år, har i Norrtälje över alla partigränser beslutat att ta över ansvaret för planeringen av vägar, vilket är statens ansvar. Detta utgör i sig ett beklagligt bevis för att statsmakten inte har förmått att på ett förutseende sätt planera för utbyggnaden av arbetsplatser och bostäder i en expanderande region. Detta tillkortakommande har dock inte bara en omedelbar kommunalekonomisk konsekvens. Det undergräver därtill allmänhetens tilltro till statliga myndigheters förmåga att på ett konstruktivt sätt samarbeta med lokala politiker och myndigheter. Tillkortakommandet, som leder till motsättningar mellan kommuner och statens myndigheter men även mellan kommuner och lokala myndigheter, företag och civila organisationer, har en mycket vidare betydelse för medborgarnas syn på statsmaktens förmåga och vilja att klara vägbygget än vad detta i sig representerar. I den bemärkelsen är också ett uteblivet eller senarelagt vägbygge en fråga om tilltron till demokratins funktionssätt, dess förmåga att fungera och tillfredsställa människors önsknings och förväntningar.

Väg 276

Vägen går från E 18 genom Åkersberga, centralorten i Österåkers kommun, längs Roslagskusten upp mot Norrtälje. Den mest kända orten på sträckan är Furusund.

Denna väg har hög belastning av biltrafik – inte minst mindre lastbilar – till södra Roslagskusten och skärgården. Biltrafiken har ökat sedan busstrafiken till kust och skärgård lades om till byte i centralorten Norrtälje från att tidi-

Fel! Okänt namn på

gare ha gått direkt från Stockholm. Att E 18 – på sitt sätt en parallellväg – inte har motorvägsstandard hela vägen mellan Stockholm och Norrtälje gör denna sträcka mindre attraktiv för bilister från Stockholm som söker sig till skärgården. I dag skyltas dessutom vägen till Furusund via väg 276. Ur skärgårdsbefolkningens synvinkel är standarden på väg 276 av största betydelse för deras möjligheter att fortsätta bo på öarna i Norrtälje och Österåkers kommuner.

Väginvesteringar 2004–2015

Riksdagens beslut i december 2001 om infrastruktur för ett långsiktigt hållbart transportsystem innebar att Vägverket och landets länsstyrelser skulle lämna sina vägplaner till regeringen den 4 augusti 2003. Länsstyrelserna hade givits länsvisa planeringsramar som skulle redovisas med 50 procent högre respektive lägre ramnivå än som angivits för en normal investeringsplanering. Vi kan hittills konstatera att inga väginvesteringar av betydelse förbereds i Norrtälje. Det är begripligt mot bakgrund av regeringens egna prioriteringar. Pengarna räcker inte till – särskilt som löften ställts ut utan att motsvarande finansiering funnits.

Vid fördelningen av det begränsade länsanslaget tenderar alltid investeringar i nya mer publika projekt med bäring på persontransporter ha större tyngd än investeringar som främjar ekonomisk tillväxt i regionen. Det kan förklara att väg 77 och 76 alltid riskerar att hamna utanför det utrymme som finns att fördelas.

Konsekvensen av bristen på trafikinvesteringar

Att pengarna helt enkelt inte räcker till, detta till Sveriges mest trafikerade region, får självfallet negativa följder både för de boende och för miljön. Särskilt frånvaron av satsningar på mer spårbunden trafik är långsiktigt allvarlig. Bilarnas och bussarnas antal till och från Stockholm från Norrtälje och kringliggande kommuner kommer att öka kraftigt. Att våga tänka nytt och långsiktigt är en viktig del i förnyelsen av Sverige. Där spelar Norrtälje-regionen en viktig roll med sitt strategiska läge mot Finland, Ryssland och i viss mening även de tre baltiska staterna.

Angelägna projekt för starkare näringsliv

För att trafiken skall bli både säkrare och miljövänligare och för att inte minst Hallsta Pappersbruk skall kunna fortsätta att vara den mycket viktiga välståndsskapande industri för hela Sverige som bruket är i dag och har varit sedan 1913 måste betydande förbättringar i trafiken genomföras. Viktigast av allt är förlängning av tunnelbanan till Täby/Arninge sett från persontransport-synpunkt, detta trots att denna utbyggnad – som kräver investeringar även vid

Fel! Okänt namn på

Östermalmstorg, en flaskhals i hela tunnelbanenätet – numera inte ens finns med i planeringen. I stället planeras nya tvärlinjer, angelägna av andra skäl men i grunden ingen ersättning för en utbyggnad av tunnelbanan norr om Mörby centrum.

Därnäst är planeringen av spårbunden trafik till Kapellskär viktig för att hantera en i framtiden förväntad mycket kraftig ökning av den tunga trafiken till och från Ryssland. Detta är ingen regional satsning utan en fråga om hur trafiken till och från Ryssland via Sverige skall gå till Göteborgs hamn som med all sannolikhet kommer att bli den stora hamnen i norra Europa under överskådlig tid. Här måste dock en hamnpolitik utformas, som samordnar investeringarna från Gävle via Skutskär, Hargshamn, Hallstavik, Grisslehamn, Kapellskär och söderut.

Det handlar om beslut av stor vikt och samordningen är nödvändig och måste omfatta också Stockholms hamn, Norvikhamnens utbyggnad i Nynäshamn, Södertälje hamn och Oxelösunds hamn.

Aktuella trafikprojekt – som saknar finansiering

På kort sikt bör förbifarten på riksväg 77 förbi Rimbo och ny sträckning till Rösa genomföras. Projektet har kostnadsberäknats till 250 miljoner kronor. Vidare behövs ny sträckning från Rimbo till länsgränsen mot Uppsala län för ungefär 175–250 miljoner kronor. Slutligen behövs en ny sträckning för riksväg 76 förbi Norrtälje och Lommarleden, kostnadsuppskattad till 145 miljoner kronor. Hitintills har planeringsarbeten för något mindre än 10 miljoner kronor beslutats av Norrtälje fullmäktige.

Vad gäller väg 280 till och från Hallstavik kan allra sist konstateras att vägen behöver kraftigt förbättras av både säkerhets- och miljöskäl, bl.a. för att säkerställa transporter av virke till pappersbruket från söder och inte minst transporter – dagligen ett stort antal fullastade långtradare – till de stora tidningstryckerier i Akalla i norra Stockholm där tryckningen av Sveriges största dagliga tidningar sker, alla beroende av säkra transporter på väg 280. Alternativet är att bygga ut järnvägen till Hallstavik, vilket kan motiveras av miljöskäl men knappast kan ses som ekonomiskt realistiskt under överskådlig tid.

Flyga och fara

Närheten till Arlanda gör att Norrtälje är mycket välförsett med nationella och internationella flygkommunikationer. Ett stort problem är däremot den nedrustning av helikoptertrafiken som drabbat Stockholms län under senare år. Ett tryggt skärgårdsboende kräver möjlighet till helikoptertransporter vid sjukdomsfall.

Här borde staten på ett helt annat sätt än i dag samordna de nationella helikoptertillgångar som finns eller numera snarare saknas. Hitintills har Stockholms läns landsting tvingats ta ett ansvar långt utöver vad som kan begäras

Fel! Okänt namn på

på grund av statens ofärdiga helikoptersamordningspolitik. Få frågor lämpar sig sämre för långdraget utredande än just räddningsverksamheten, både till sjöss och på land. Att därtill en statlig myndighet, Sjöfartsverket, fått regeringens särskilda uppdrag att se över helikopterförsörjning är anledning nog att vara misstänksam mot slutresultatet, eftersom det ligger i farans riktning att en helt rationell lösning som omfattar både statliga och landstingskommunala myndigheter riskerar att gå om intet då egenintresset att minska de egna kostnaderna vägs in i beslutet.

Skärgården

I Norrtälje kommun finns en av Sveriges viktigaste skärgårdar, med ett närmast oräkneligt antal öar, de flesta obebodda. Det finns skäl att i annat sammanhang behandla förutsättningen för boende och yrkesverksamhet i skärgården. I detta sammanhang skall endast konstateras att fasta förbindelser, till vilka av Vägverket drivna färjor mellan fastlandet och näraliggande öar skall hänföras, är av största vikt för en levande skärgård.

Annan samhällsservice

Allra sist skall konstateras att Norrtälje har en mycket större befolkning under vissa delar av året, såsom sommaren och vissa storhelger, då antalet invånare ökar med många 10 000-tal. Det ställer emellertid också höga krav på varierande service, allt från socialhjälp och sjukvård till möjligheten att få hjälp från polisen. Det senare är statens ansvar och utvecklingen inom Norrtälje skiljer sig inte från den på andra håll: ständiga neddragningar, brist på poliser, hot om nedläggning av närpolisstationer. Just detta år finns planer på att stänga närpolisstationerna i Vaxholm och Rimbo för gott, planerna motiveras med effektivitetsvinster.

Problemet är att dessa aldrig uppstår i verkligheten genom att den lokala förankringen och kännedomen om de lokala förhållandena i praktiken försvinner. Det är ju sådan kunskap samt förmågan att vara på plats snabbt som motiverar det brandförsvar som varje kommun är skyldig att ha och som är drivkraften bakom sjukvårdsorganisationen, administrerad via landstinget eller regionerna. Men bristen på polisiär närvaro synes mätas med andra mått. Det är det som utgör det allvarligaste hotet mot tilltron från allmänheten mot polisens förmåga att verkligen komma till behövandes hjälp när olyckan av något slag – brott eller annat – varit framme.

Utvecklingen måste brytas och Norrtälje, som till ytan utgör 1/3 av hela Stockholms län men där bara drygt 50 000 invånare av nära 2 miljoner bor – ca 97,5 procent bor alltså i andra delar av Sveriges befolkningsrikaste län – kan vara ett lämpligt område att i storstadens närhet bedriva försöksverksamhet med en helt annan polisiär organisation, i syfte att öka tryggheten radikalt och minska brottsligheten lika dramatiskt, lokalt väl anpassad efter de former

Fel! Okänt namn på

av brottslighet som är vanliga inom regionen och där särskilda insatser och motiverade poliser behövs.

Stockholm den 26 september 2005

Gunnar Andrén (fp)